

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. rugsėjo 3 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – 1 straipsnio 2 dalis – Taikymo sritis – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriose įtvirtinta didžiausia kredito išlaidų be palūkanų suma – 3 straipsnio 1 dalis – Sutarties sąlyga, kuria vartotojui perkeliama paskolos davėjo ekonominės veiklos išlaidos – Ryškus neatitikimas tarp šalių teisių ir pareigų – 4 straipsnio 2 dalis – Pareiga sutarties sąlygas išdėstyti aiškiai ir suprantamai – Sutarties sąlygos, kuriose nenurodoma, kokias paslaugas siekiama apmokėti – Direktyva 2008/48/EB – 3 straipsnio g punktas – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis nustatomas didžiausios kredito išlaidų be palūkanų sumos, kurią turi padengti vartotojas, apskaičiavimo būdas“

Sujungtose bylose C-84/19, C-222/19 ir C-252/19

dėl, pirma, *Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie* (Ščecino dešiniojo kranto ir vakarų apylinkės teismas, Lenkija) (C-84/19) 2018 m. gruodžio 28 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. sausio 31 d., ir, antra, *Sąd Rejonowy w Opatowie* (Opatuvo apylinkės teismas, 1-asis civilinių bylų skyrius, Lenkija) 2019 m. vasario 4 d. nutartimi (C-222/19) ir 2019 m. sausio 31 d. nutartimi (C-252/19), kurias Teisingumo Teismas atitinkamai gavo 2019 m. kovo 8 d. ir 2019 m. kovo 20 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų trijų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Profi Credit Polska SA

prieš

QJ (C-84/19)

ir

BW

prieš

DR (C-222/19)

ir

QL

prieš

CG (C-252/19)

* Proceso kalba: lenkų.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (pranešėja) ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas G. Hogan,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- BW, atstovaujamos *radca prawny* K. Tomczyk,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Vlácil ir S. Šindelková,
- Europos Komisijos, atstovaujamos K. Herbout-Borczak, G. Goddin, A. Szmytkowska ir N. Ruiz García,

susipažinęs su 2020 m. balandžio 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288), iš dalies pakeistos 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES (OL L 304, 2011, p. 64) (toliau – Direktyva 93/13), 1 straipsnio 2 dalies, 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 2 dalies, taip pat dėl 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66, klaidų ištaisymai OL L 207, 2009, p. 14; OL L 199, 2010, p. 40, OL L 234, 2011, p. 46) išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant trijų kredito įstaigų *Profi Credit Polska*, BW ir QL tris ginčus su atitinkamai trimis vartotojais QJ, DR ir CG dėl sumų, kurių iš vartotojų reikalauja nurodytos kredito įstaigos pagal vartojimo kredito sutartis, išieškojimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 93/13

- 3 Direktyvos 93/13 dvylikta, trylikta, šešiolikta ir dvidešimta konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„tačiau kadangi nacionaliniai įstatymai, kokie jie yra dabar, leidžia numatyti tik dalinį jų suderinimą; kadangi, visų pirma, ši direktyva apima tik tas sutarčių sąlygas, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi; kadangi valstybės narės turi turėti galimybę, deramai atsižvelgiant į Sutartį, vartotojams suteikti didesnę apsaugą nacionalinėmis nuostatomis, kurios yra griežtesnės už šios direktyvos nuostatas;

kadangi daroma prielaida, jog valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų; kadangi dėl to, atrodo, kad nėra būtina kontroliuoti[,] kaip vykdomos tos sąlygos, kurios atspindi įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių valstybės narės arba Bendrija yra prisijungusios, principus ar nuostatas; kadangi tuo požiūriu 1 straipsnio 2 dalyje pateikiama formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal įstatymą yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip;

<...>

<...> kadangi pardavėjas ar tiekėjas [verslininkas] gali patenkinti sąžiningumo reikalavimą, kai jis dorai ir teisingai veikia kitos šalies atžvilgiu, į kurios teisėtus interesus jis turi atsižvelgti;

<...>

kadangi sutartys turi būti rašomos aiškia, suprantama kalba, ir vartotojui faktiškai turi būti suteikiama galimybė išnagrinėti visas sąlygas, o kilus abejon[ų], turi būti interpretuojama vartotojo naudai[.]“

- 4 Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„1. Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus[,] susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo [verslininko] su vartotoju sudaromose sutartyse.

2. Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas <...> šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

- 5 Minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

- 6 Tos pačios direktyvos 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas [ir remiantis sudarant sutartį buvusiomis visomis aplinkybėmis ir visomis kitomis tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygomis].

2. Sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba [aiškiai, suprantamai].“

7 Direktyvos 93/13 5 straipsnyje numatyta:

„Tose sutartyse, kur visos ar tam tikros vartotojui siūlomos sąlygos pateikiamos raštu, jos visada turi būti išdėstomos aiškia, suprantama kalba [aiškiai, suprantamai]. Atsiradus abejonių dėl sąlygos reikšmės, interpretuojama vartotojo naudai. Ši taisyklė dėl interpretavimo netaikoma 7 straipsnio 2 dalyje nustatytų procedūrų atveju.“

8 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas [verslininkas] sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų [tolesnis sutarties vykdymas yra galimas panaikinus nesąžiningas sąlygas].“

9 Minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų [verslininkų] sudaromose su vartotojais.“

10 Tos pačios direktyvos 8 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės gali priimti arba išlaikyti pačias griežčiausias Sutartį atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, siekiant užtikrinti maksimalią vartotojo apsaugą.“

11 Direktyvos 93/13 8a straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Kai valstybė narė priima nuostatas pagal 8 straipsnį, apie tai ir apie bet kuriuos tolesnius pakeitimus pranešama Komisijai <...>“

Direktyva 2008/48

12 Direktyvos 2008/48 7, 9 ir 20 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(7) Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gerai veikiančios vidaus rinkos vartojimo kreditų srityje kūrimuisi, būtina numatyti suderintą Bendrijos sistemą keliose pagrindinėse srityse. Atsižvelgiant į nuolat besiplečiančią vartojimo kreditų rinką ir augantį Europos piliečių mobilumą, į ateitį orientuoti Bendrijos teisės aktai, kuriuos galima pritaikyti prie būsimų kredito formų ir kurie suteikia valstybėms narėms tinkamą jų įgyvendinimo lankstumo lygį, turėtų padėti sukurti modernią vartojimo kreditų teisės bazę.

<...>

(9) Būtinai visiškai suderinimas, siekiant užtikrinti, kad visi Bendrijos vartotojai naudotųsi aukštu ir vienodu jų interesų apsaugos lygiu, ir siekiant sukurti tikrą vidaus rinką. <...>

<...>

(20) Bendra kredito kaina vartotojui turėtų apimti visas išlaidas, įskaitant palūkanas, komisinius, mokesčius, mokesčius už kredito tarpininkų paslaugas ir bet kuriuos kitus su kredito sutartimi susijusius mokesčius, kuriuos turi sumokėti vartotojas, išskyrus mokesčius notarui. Kreditorių faktinės žinios apie išlaidas turėtų būti įvertinamos objektyviai, atsižvelgiant į profesinio atidumo reikalavimus.“

13 Šios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje taikomos tokios sąvokų apibrėžtys:

a) vartotojas – fizinis asmuo, kuris sandoriuose, kuriems taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo užsiėmimu, verslu ar profesija;

<...>

g) bendra kredito kaina vartotojui – visos išlaidos, įskaitant palūkanas, komisinius, mokesčius ir bet kuriuos kitus su kredito sutartimi susijusius mokesčius, kuriuos reikalaujama, kad vartotojas sumokėtų, ir kurie yra žinomi, išskyrus mokesčius notarui; taip pat įskaičiuojamos su kredito sutartimi susijusių papildomų paslaugų išlaidos, visų pirma draudimo įmokos, jei papildomai privaloma sudaryti paslaugų sutartį siekiant gauti kreditą apskritai arba taikyti skelbiamas nuostatas ir sąlygas;

h) bendra vartotojo mokama suma – bendros kredito sumos ir bendros kredito kainos vartotojui suma;

<...>“

14 Minėtos direktyvos 8 straipsnio „Pareiga įvertinti vartotojo kreditingumą“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad prieš sudarant kredito sutartį kreditorius įvertintų vartotojo kreditingumą atitinkamais atvejais remdamasis iš vartotojo gauta pakankama informacija ir prireikus atlikęs patikrinimą atitinkamoje duomenų bazėje. Valstybės narės, kurių teisės aktuose reikalaujama, kad kreditorius įvertintų vartotojo kreditingumą atlikęs patikrinimą atitinkamoje duomenų bazėje, gali išlaikyti šį reikalavimą.“

15 Tos pačios direktyvos 10 straipsnyje „Informacija, kuri turi būti pateikta kredito sutartyse“ nustatyta:

„1. Kredito sutartys parengiamos popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje.

Visos susitariančiosios šalys gauna po kredito sutarties egzempliorių. Šis straipsnis neturi įtakos Bendrijos teisę atitinkančioms nacionalinėms taisyklėms dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo.

2. Kredito sutartyje aiškiai ir glaustai nurodoma:

<...>

d) bendra kredito suma ir lėšų išmokėjimą reglamentuojančios sąlygos;

<...>

g) bendros kredito kainos metinė norma ir bendra vartotojo mokama suma, apskaičiuota sudarant kredito sutartį; paminimos visos prielaidos, naudotos šiai normai apskaičiuoti;

<...>

u) kai taikoma, kitos sutarties nuostatos ir sąlygos;

<...>“

16 Direktyvos 2008/48 21 straipsnyje nurodyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad:

<...>

b) jei taikoma, kredito tarpininkui privalomas mokėti mokestis atskleidžiamas vartotojui, ir dėl jų tarp kredito tarpininko ir vartotojo turi būti susitarta popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje prieš sudarant kredito sutartį;

<...>“

17 Šios direktyvos 22 straipsnyje „Suderinimas ir šios direktyvos privalomas pobūdis“ numatyta:

„1. Kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje.

<...>

3. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad nuostatų, kurias jos priima įgyvendindamos šią direktyvą, laikymosi negalėtų būti išvengiama dėl to, kaip suformuluojamos atitinkamų sutarčių nuostatos, visų pirma dėl išmokamų lėšų arba kredito sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, įtraukimo į kredito sutartis, kurių pobūdis arba tikslas suteiktą galimybę išvengti jos taikymo.

<...>“

Lenkijos teisė

Civilinis kodeksas

18 Klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms galiojusios redakcijos *kodeks cywilny* (Civilinis kodeksas, toliau – Civilinis kodeksas) 385¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vartotojui nėra privalomos su juo sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, jei pagal šias sąlygas jo teisės ir pareigos apibrėžiamos priešingai geriems papročiams, iš esmės pažeidžiant vartotojo interesus (nesąžiningos sutarties sąlygos). Tai netaikoma sąlygoms, kuriomis apibrėžiamos pagrindinės šalių prievolės, įskaitant kainą arba užmokestį, jeigu jos suformuluotos viena reikšmiškai.“

19 Šio kodekso 720 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Pagal paskolos sutartį paskolos davėjas išipareigoja perduoti paskolos gavėjui nuosavybės teisę į apibrėžtą pinigų sumą ar daiktų, nustatytų tik pagal jų rūšį, kiekį, o paskolos gavėjas išipareigoja grąžinti tą pačią pinigų sumą arba tokį patį tos pačios rūšies ir tos pačios kokybės daiktų kiekį.“

Vartojimo kredito įstatymas

20 2011 m. gegužės 12 d. *ustawa o kredycie konsumenckim* (Vartojimo kredito įstatymas) (*Dz. U.*, Nr. 126, poz. 715) redakcija, galiojusia tuo metu, kai klostėsi faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje (toliau – Vartojimo kredito įstatymas), į Lenkijos teisės sistemą perkelta Direktyva 2008/48.

21 Šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje apibrėžiamos šios sąvokos:

„<...>

6) bendra kredito kaina – visos išlaidos, kurias vartotojas privalo sumokėti pagal kredito sutartį, visų pirma:

- a) palūkanos, rinkliavos, komisiniai, mokesčiai ir maržos, jeigu jie yra žinomi kredito davėjui; ir
- b) papildomų paslaugų, ypač draudimo, išlaidos, jeigu jas būtina sumokėti norint gauti kreditą arba norint jį gauti pagal skelbiamas sąlygas – išskyrus mokesčius notarui, kuriuos moka vartotojas;

6-a) kredito kaina be palūkanų – visos išlaidos, kurių vartotojas patiria dėl vartojimo kredito sutarties, išskyrus palūkanas;

7) bendra kredito suma – didžiausia bendra pinigų suma (neįskaitant kredito išlaidų), kurią kredito davėjas suteikia vartotojui pagal kredito sutartį, o sutarčių, kurioms ši didžiausia suma nenumatyta, atveju – bendra pinigų suma (neįskaitant kredito išlaidų), kurią kredito davėjas suteikia vartotojui pagal kredito sutartį;

8) bendra vartotojo mokama suma – bendros kredito kainos ir bendros kredito sumos suma.

<...>“

22 Minėto įstatymo 36a straipsnyje nustatyta:

„1. Didžiausia kredito išlaidų be palūkanų suma apskaičiuojama pagal formulę:

$$MPKK \leq (K \times 25 \%) + (K \times N/R \times 30 \%),$$

kurioje simbolių reikšmė yra tokia:

MPKK – didžiausia kredito išlaidų be palūkanų suma,

K – bendra kredito suma,

n – grąžinimo laikotarpis, nurodant dienų skaičių,

R – dienų skaičius per metus.

2. Kredito išlaidos be palūkanų per visą paskolos laikotarpį negali būti didesnės už bendrą kredito sumą.

3. Kredito išlaidų pagal vartojimo kredito sutartį dalis be palūkanų, kuri viršija didžiausią kredito išlaidų, apskaičiuotų 1 dalyje nurodytu būdu, be palūkanų sumą ar bendrą kredito sumą, nėra mokėtina.“

Pagrindinės bylos, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

Byla C-84/19

- 23 2016 m. rugsėjo 19 d. *Profi Credit Polska* per tarpininką suteikė QJ vartojimo kreditą. Ši sutartis buvo sudaryta dėl 9 000 Lenkijos zlotų (PLN) (apie 2 090 EUR) sumos, kuri turėjo būti grąžinta dalimis per 36 mėnesių laikotarpį. Šioje sutartyje buvo numatyta 9,83 % metinių palūkanų norma, taip pat 129 PLN (apie 30 EUR) dydžio parengimo mokestis, 7 771 PLN (apie 1 804 EUR) dydžio komisinis mokestis ir 1 100 PLN (apie 255 EUR) dydžio suma už finansinį produktą „Tavo paketas – Ekstra paketas“.
- 24 *Profi Credit Polska* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie* (Ščecino dešiniojo kranto ir vakarų apylinkės teismas, Lenkija) – prašė išduoti mokėjimo įsakymą, grindžiamą QJ išduotu vekseliu. Tas teismas priėmė sprendimą už akių, jį QJ apskundė, pareikšdamas prieštaravimą dėl paskolos sutarties sąlygų nesąžiningumo.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, kad šioje sutartyje neapibrėžtos sąvokos „parengimo mokestis“ arba „komisinis mokestis“ ir nenurodyta, už kokias konkrečias paslaugas mokami šie mokesčiai. Produktas „Tavo paketas – Ekstra paketas“ leidžia vartotojui vieną kartą atidėti dviejų mėnesinių įmokų mokėjimą arba sumažinti keturių mėnesinių įmokų dydį: atidedant mokėjimą, pratęsiamas sutarties galiojimo terminas, o sumažinus mėnesinę įmoką, vartotojas įsipareigoja vėliau sumokėti papildomą sumą.
- 26 Tik vykstant procesui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Profi Credit Polska* patikslino, kad „komisinis mokestis“ yra užmokestis už paskolos suteikimą ir kad „parengimo mokestis“ atitinka verslininko išlaidas, patirtas sudarant sutartį. Palūkanos yra paskolos gavėjo mokamas užmokestis už naudojimąsi paskolintomis lėšomis.
- 27 To teismo teigimu, QJ pasirašytoje sutartyje nustatytos kredito išlaidos be palūkanų atitinka viršutinę Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsnyje nustatytą leidžiamą ribą. Visų pirma tam teismui kyla abejonių dėl to, ar sutarties sąlygų, susijusių su šių skirtingų sumų kaip kredito kainos mokėjimu, galimo nesąžiningumo kontrolė patenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį pagal jos 1 straipsnio 2 dalį.
- 28 Be to, jei tokios sutarties sąlygos patektų į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar jų nesąžiningumą galima įvertinti atsižvelgiant į šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalies formulotę. Konkrečiai kalbant, to teismo teigimu, mokėjimų sumos klausimas gali patekti į „pagrindinio sutarties dalyko“ arba „kainos ir atlygio adekvatumo mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms“ išimtį, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą.
- 29 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalies ir Civilinio kodekso 385¹ straipsnio 1 dalies, kuria pirmoji iš šių nuostatų buvo perkelta į nacionalinę teisę, formulotės labai skiriasi. Iš šio Civilinio kodekso straipsnio iš esmės matyti, kad nacionalinis teismas gali vertinti nesąžiningumą tik tiek, kiek tai susiję su kainos ir atlygio už pagrindinę šalių paslaugą adekvatumu.
- 30 Galiausiai, kiek tai susiję su Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje nustatytu skaidrumo reikalavimu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl galimybės sutartį, kurioje nustatomos palūkanos, mokestis ir komisinis mokestis, nepaaiškinant, kuo skiriasi šie mokėjimai ir už kokias paslaugas jie mokami, laikyti surašyta suprantamai. Be to, sąlygų formulotės gali sudaryti įspūdį, kad tam tikri mokesčiai kyla iš įstatymu nustatytos pareigos. Sąvokos „komisinis mokestis“ vartojimas taip pat gali leisti manyti, kad kalbama apie atlyginimą tarpininkui, kurio santykiai su paskolos davėju nebuvo nurodyti.

31 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie* (Ščecino dešiniojo kranto ir vakarų apylinkės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 93/13] 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį nepatenka atskirų sąlygų dėl kredito išlaidų be palūkanų sąžiningumo vertinimas tuo atveju, kai valstybėje narėje galiojančiomis įstatymų nuostatomis nustatyta tų išlaidų viršutinė riba, numatant, jog nemokėtina ta vartojimo kredito sutartyje nurodyta kredito išlaidų be palūkanų dalis, kuri viršija didžiausią kredito išlaidų be palūkanų ribą, apskaičiuotą taip, kaip numatyta įstatyme, arba bendrą kredito sumą?
2. Ar [Direktyvos 93/13] 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad paskolos gavėjui tenkančios ir kartu su paskola mokamos kredito išlaidos be palūkanų, susijusios su sutarties sudarymu ir paskolos suteikimu (kaip antai mokesčiai, komisiniai mokesčiai ar kitos), kaip tos sutarties sąlyga, neturi būti vertinamos nesąžiningumo požiūriu, kaip nustatyta šioje nuostatoje, jei nurodomos aiškiai ir suprantamai?
3. Ar [Direktyvos 93/13] 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad sutarties sąlygos, numatančios įvairaus pobūdžio išlaidas, susijusias su paskolos suteikimu, nėra „pateikiamos aiškiai, suprantamai“, jei iš jų neaišku, mainais į kokias konkrečias paslaugas turi būti mokamos, ir neleidžia vartotojui nustatyti tokių išlaidų skirtumų?“

Byla C-222/19

- 32 2018 m. kovo 8 d. BW ir DR sudarė dvejų metų trukmės vartojimo kredito sutartį dėl bendros 9 225 PLN (apie 2 148 EUR) sumos, kuri turi būti grąžinta sumokant 24 mėnesines įmokas. Ši sutartis buvo užtikrinta DR pasirašytu paprastuoju vekseliu *in blanco*.
- 33 Šią sumą sudarė 4 500 PLN (apie 1 048 EUR) kapitalo suma, 900 PLN (apie 210 EUR) sutartyje numatytos kompensacinės palūkanos, 1 125 PLN (apie 262 EUR) paskolos suteikimo mokestis ir 2 700 PLN (apie 628 EUR) paskolos administravimo mokestis už visą paskolos suteikimo laikotarpį. Sutartyje numatytos kompensacinės palūkanos buvo apskaičiuojamos taikant kintamą palūkanų normą, kuri sudarant sutartį buvo 10 % per metus. Buvo nustatyta 119,42 % bendros kredito kainos metinė norma.
- 34 Didžiausia kredito išlaidų be palūkanų suma, kurią sudaro paskolos suteikimo mokestis ir administravimo mokestis ir kuri apskaičiuota pagal Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsnyje numatytą formulę, siekė 3 825 PLN (apie 867 EUR). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad dėl šios sumos nebuvo atskirai derėtasi ir kad sutartis buvo parengta pagal iš anksto nustatytą modelį.
- 35 DR gavo paskolos sumą ir atliko 1 913,10 PLN (apie 445 EUR) mokėjimus, į kuriuos buvo atsižvelgta, apskaičiuojant likusias sumas, kurios turėjo būti sumokėtos kaip paskolos grąžinimas ir delspinigiai. DR nevykdant mokėjimų, BW nutraukė sutartį ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Sąd Rejonowy w Opatowie* (Opatuvo apylinkės teismas, 1-asis civilinių bylų skyrius, Lenkija) pateikė prašymą išduoti mokėjimo įsakymą, grindžiamą DR iš anksto pasirašytu paprastuoju vekseliu *in blanco*.
- 36 Vykstant procesui tame teisme, BW nurodė, kad komisinių mokėstį už paskolos suteikimą, be kita ko, sudaro finansiniam tarpininkui sumokėtas atlygis, kuris yra 12 % visos kredito sumos, prieigos prie sistemos išlaidos, siekiant patikrinti paskolos gavėjo kreditingumą, darbuotojų, atsakingų už paskolų

suteikimą, atlyginimai, dokumentų tikrinimo išlaidos, įskaitant išlaidas, patirtas deklaruotoms pajamoms patikrinti. Bendra suma sudarė 25 % bendros kredito sumos, kaip tai suprantama pagal Vartojimo kredito įstatymo 5 straipsnio 7 punktą.

- 37 Paskolos administravimo išlaidas, kurios lygios 30 % kredito sumos kiekvienais administravimo metais, sudaro išlaidos, susijusios su darbuotojų, atsakingų už mėnesinį mokėjimų rinkimą, atlyginimais, biuro priežiūra, ryšių linijų palaikymu, buhalterine apskaita, individualių sąskaitų administravimu, skolos administravimo kompiuterinėmis sistemomis, korespondencija, į kurią patenka SMS žinutės dėl mokėjimų priminimo, biuro prekėmis ir prieiga prie duomenų bazių.
- 38 Šiuo atveju BW atsisakė nurodyti tiksliai DR vartojimo kredito sutarties sudarymo ir administravimo išlaidų sumas, motyvuodama tuo, kad tam reikia daug lėšų, viršijančių tariamai mokėtinas sumas, ir kad, be kita ko, tai galėtų pažeisti banko paslaptį ir asmens duomenų apsaugos taisykles.
- 39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad pagal Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsnyje numatytą apskaičiavimo metodą „bendra kredito išlaidų be palūkanų suma“ gali siekti nuo 25% iki 100 % visos kredito sumos, atsižvelgiant į grąžinimo trukmę: 55 %, kai grąžinimo trukmė – vieni metai, 85 % – dveji metai ir 100 % – ilgesnė nei dveji metai.
- 40 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar tokia nacionalinės teisės nuostata atitinka Direktyvą 93/13. Jis visų pirma nurodo, kad nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta viršutinė riba apskaičiuojama atsižvelgiant į realiai patirtas išlaidas, susijusias ne tik su konkrečios vartojimo sutarties sudarymu ir administravimu, bet ir su bendromis paskolos davėjo ekonominės veiklos išlaidomis. Taigi ši privaloma viršutinė riba leidžia perkelti vartotojui su bendra paskolos davėjo ekonomine veikla susijusias išlaidas.
- 41 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy w Opatowie* (Opatuvo apylinkės teismas, 1-asis civilinių bylų skyrius) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [Direktyvos 93/13] nuostatos, ypač jos 3 straipsnio 1 dalis, ir Sąjungos teisės principai, susiję su vartotojų apsauga ir sutarties pusiausvyra, turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas ir principus neleidžiama nacionalinėje teisėje įtvirtinti „didžiausios kredito išlaidų be palūkanų sumos“ instituto ir matematinės formulės, pagal kurią apskaičiuojamos tokios išlaidos, kaip numatyta [Vartojimo kredito įstatymo] 5 straipsnio 6a punkte ir 36a straipsnyje, pagal kuriuos į vartotojo patiriamas su kredito sutartimi susijusias išlaidas (bendrą kredito kainą) leidžiama įtraukti ir ekonominės veiklos, kurią vykdo verslininkas, išlaidas?“

Byla C-252/19

- 42 2016 m. rugpjūčio 31 d. QL ir CG sudarė trejų metų trukmės vartojimo kredito sutartį dėl bendros 10 764 PLN (apie 2 474 EUR) sumos, įskaitant 9,81 % metinių palūkanų, kuri turi būti grąžinta, sumokant 36 mėnesines įmokas. Bendros kredito kainos norma siekė 77,77 %. CG, užtikrindamas kredito grąžinimą, pasirašė paprastąjį vekselį *in blanco*.
- 43 Bendrą 10 764 PLN (maždaug 2 474 EUR) sumą sudarė kapitalas, kurį QL suteikė CG, t. y. 5 000 PLN (apie 1 149 EUR), administravimo mokesčiai, siekiantys 129 PLN (apie 29 EUR), mokestis už produktą „Tavo paketas“, t. y. 3 939 PLN (apie 905 EUR), ir 796 PLN (apie 182 EUR) dydžio palūkanos. Taigi bendra kredito kaina be palūkanų buvo 4 968 PLN (apie 1 142 EUR). Ši kaina buvo apskaičiuota taikant matematinę formulę, numatytą Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsnyje, ir dėl jos nebuvo atskirai derėtasi.

- 44 CG atliko 5 783 PLN (apie 1 347 EUR) mokėjimus. QL, remdamasi jai skirtu vekseliu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Sąd Rejonowy w Opatowie* (Opatuvo apylinkės teismas, 1-asis civilinių bylų skyrius, Lenkija) inicijavo mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrą.
- 45 Tam teismui kyla abejonių dėl tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsnis, atitiktis Direktyvai 2008/48. Šios abejonės visų pirma susijusios su tuo, kaip Lenkijos teisės aktų leidėjas apskaičiavo šią viršutinę ribą, įtraukdamas į skaičiavimus ne tik išlaidas, kurios įprastai yra susijusios būtent su vartojimo kredito sutarties sudarymu ir administravimu, bet ir išlaidas, susijusias su paskolos davėjų ekonomine veikla apskritai.
- 46 Atsižvelgiant į Direktyva 2008/48 atliktą visišką suderinimą tam tikrose vartojimo kredito srityse, valstybės narės negali įtraukti naujų išlaidų kategorijų, kurios būtų nesuderinamos su šia direktyva suderintomis sritimis. Lenkijos teisės aktų leidėjas, taikydamas maksimalios „kredito išlaidų be palūkanų“ sumos apskaičiavimo metodą, leido paskolos davėjams nustatyti didesnę finansinę naštą vartotojams, nei numatyta minėtos direktyvos 3 straipsnio g punkte. Vadinas, šios teisės aktų nuostatos, priešingai, nei ketino nacionalinės teisės aktų leidėjas, gali pakenkti vartotojų apsaugai.
- 47 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy w Opatowie* (Opatuvo apylinkės teismas, 1-asis civilinių bylų skyrius) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:
- „Ar [Direktyvos 2008/48] nuostatos, ypač jos 3 straipsnio g punktas ir 22 straipsnio 1 dalis, turi būti aiškinamos taip, kad pagal šias nuostatas neleidžiama nacionalinėje teisėje įtvirtinti „didžiausios kredito išlaidų be palūkanų sumos“ instituto ir matematinės formulės, pagal kurią apskaičiuojamos tokios išlaidos, kaip numatyta [Vartojimo kredito įstatymo] 5 straipsnio 6a punkte ir 36a straipsnyje, pagal kuriuos į vartotojui priskiriamas su kredito sutartimi susijusias išlaidas (bendrą kredito kainą) leidžiama įtraukti ir ekonominės veiklos, kurią vykdo verslininkas, išlaidas?“
- 48 2019 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-222/19 ir C-252/19 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.
- 49 2019 m. gruodžio 10 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-84/19, C-222/19 ir C-252/19 buvo sujungtos, kad būtų bendrai priimtas sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl klausimo byloje C-252/19

- 50 Savo klausimu byloje C-252/19, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/48 3 straipsnio g punktas ir 22 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos dėl vartojimo kredito, kuriose nustatyta didžiausios kredito išlaidų be palūkanų sumos, kurią gali tekti padengti vartotojui, apskaičiavimo būdas, nes šis apskaičiavimo būdas leidžia verslininkui priskirti vartotojui dalį bendrųjų išlaidų, susijusių su verslininko ekonomine veikla.
- 51 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2008/48 1 straipsnį šios direktyvos tikslas – suderinti tam tikrus valstybių narių taisyklių, susijusių su vartojimo kredito sutartimis, aspektus.
- 52 Be to, iš šios direktyvos 22 straipsnio 1 dalies matyti: kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytųjų šioje direktyvoje.

- 53 Galiausiai siekdamas užtikrinti plačią vartotojų apsaugą Sąjungos teisės aktų leidėjas minėtos direktyvos 3 straipsnio g punkte pateikia plačią sąvokos „bendra kredito kaina vartotojui“ apibrėžtį, apimančią visas išlaidas, įskaitant palūkanas, komisinius, mokesčius ir bet kuriuos kitus su kredito sutartimi susijusius mokesčius, kuriuos reikalaujama, kad vartotojas sumokėtų pagal kredito sutartį, ir kurie yra žinomi paskolos davėjui, išskyrus mokesčius notarui (2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Mikrokasa ir Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty*, C-779/18, EU:C:2020:236, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 54 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad šioje apibrėžtyje nėra jokio apribojimo, susijusio su mokesčiais, kurie gali būti nustatyti vartotojui pagal tokią kredito sutartį, rūšimi ar pateisinimu (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimo *Mikrokasa ir Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty*, C-779/18, EU:C:2020:236, 40 ir 42 punktus). Tačiau iš tokios apibrėžties negalima daryti išvados, kad vartotojui negalima priskirti išlaidų, susijusių su paskolos davėjo ekonomine veikla, pavyzdžiui, infrastruktūros ar personalo išlaidų.
- 55 Taigi, kaip savo išvados 118 punkte pažymėjo generalinis advokatas, Direktyva 2008/48 nesiekia suderinti kredito sutarties išlaidų paskirstymo, todėl valstybėms narėms paliekama kompetencija numatyti šių išlaidų reglamentavimo mechanizmus, jeigu jie neprieštarauja minėta direktyva suderintoms taisyklėms.
- 56 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad jurisdikciją turintis nacionalinis teismas turi patikrinti, kad tokiuose nacionalinės teisės aktuose nenustatyta kitos informacijos pareigos, nei nurodyta Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje, kuria visiškai suderinti reikalavimai dėl informacijos, turimos būti pateiktos kredito sutartyje (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimo *Mikrokasa ir Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty*, C-779/18, EU:C:2020:236, 45 ir 47 punktus).
- 57 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Direktyvos 2008/48 3 straipsnio g punktas ir 22 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos nacionalinės teisės aktų dėl vartojimo kredito nuostatos, kuriose nustatytas didžiausios kredito išlaidų be palūkanų sumos, kurią gali tekti padengti vartotojui, apskaičiavimo būdas, net jeigu šis apskaičiavimo būdas leidžia verslininkui priskirti vartotojui dalį bendrųjų išlaidų, susijusių su verslininko ekonomine veikla, jeigu tokiomis minėtų teisės aktų nuostatomis dėl didžiausios sumos nepažeidžiamos šia direktyva suderintos taisyklės.

Dėl pirmojo klausimo byloje C-84/19

- 58 Pirmuoju klausimu byloje C-84/19, kurį reikia nagrinėti antrą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį nepatenka sutarties sąlyga, pagal kurią kredito išlaidos be palūkanų nustatomos pagal nacionalinės teisės aktuose dėl vartojimo kredito nustatytą viršutinę ribą, kai šiuose teisės aktuose numatyta, kad kredito išlaidų be palūkanų dalis, viršijanti šią ribą ar bendrą kredito sumą, nėra mokėtina.
- 59 Byla, kurioje priimtas 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Mikrokasa ir Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz inwestycyjny Zamknięty* (C-779/18, EU:C:2020:236), buvo susijusi, be kita ko, su Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsniu. Minėto sprendimo 50 punkte Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje, kuri taikoma įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas atitinkančioms sąlygoms, numatyta šios direktyvos taikymo srities išimtis, kuriai pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją taikomos dvi sąlygos. Pirma, sutarties sąlyga turi atitikti įstatymo ar kito teisės akto nuostatą, antra, ši nuostata turi būti privalomojo pobūdžio.

- 60 Be to, iš šio sprendimo ankstesniame punkte nurodyto sprendimo 55 punkto matyti, kad nors Teisingumo Teismas jurisprudencijoje nustatė Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalies aiškinimo kriterijus, vis dėlto būtent jurisdikciją turintis nacionalinis teismas turi taikyti nacionalinės teisės nuostatas savo nagrinėjamos bylos aplinkybėms ir nustatyti konkrečias iš to kylančias pasekmes.
- 61 Galiausiai to paties sprendimo 57 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas toje byloje turi tai patikrinti, kad nacionaline nuostata, kaip antai Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsniu, veikiau tik apribojama šalių laisvė nustatyti tam tikrą ribą viršijančias kredito išlaidas be palūkanų, o ne nustatomos sutarties šalių teisės ir pareigos, ir tai netrukdo nacionaliniam teismui patikrinti galimą tokių kredito išlaidų be palūkanų nustatymo nesąžiningumą, net jei tokios išlaidos neviršija teisės aktuose nustatytos ribos.
- 62 Šie argumentai taikytini ir bylai C-84/19, susijusiai su tais pačiais nacionalinės teisės aktais, jie taip pat yra svarbūs atsakant į šį prejudicinį klausimą. Taigi aplinkybė, kad pagal Vartojimo kredito įstatymo 36a straipsnį kredito išlaidų be palūkanų dalis, kuri viršija teisės aktuose nustatytą viršutinę ribą ar bendrą kredito sumą, nėra mokėtina, nereiškia, kad ši sutarties sąlyga nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį.
- 63 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį patenka sutarties sąlyga, pagal kurią kredito išlaidos be palūkanų nustatomos pagal nacionalinės teisės aktuose dėl vartojimo kredito nustatytą viršutinę ribą, kai šiuose teisės aktuose numatyta, kad kredito išlaidų be palūkanų dalis, viršijanti šią ribą ar bendrą kredito sumą, nėra mokėtina.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų byloje C-84/19

- 64 Antruoju ir trečiuoju klausimu byloje C-84/19, kuriuos reikia nagrinėti kartu ir trečioje vietoje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad vartojimo kredito sutarties sąlygoms, kuriomis vartotojui, be sutartyje numatytų palūkanų, nustatomi kiti mokesčiai, taikoma šioje nuostatoje numatyta išimtis, kai šiose sąlygose nenurodomas nei šių mokesčių pobūdis, nei paslaugos, už kurias jie mokami.
- 65 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį sutarties sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos suformuluotos aiškiai ir suprantamai.
- 66 Vis dėlto, kadangi Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje numatyta nesąžiningų sąlygų turinio kontrolės mechanizmas, nustatyto įgyvendinant šioje direktyvoje įtvirtintą vartotojų apsaugos sistemą, išimtis, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šią nuostatą reikia aiškinti siaurai (2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 31 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 67 Pirma, dėl sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį, Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad ja siekiama tik nustatyti sutarties sąlygų, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi ir kuriose apibūdinamos esminės prievolės, kylančios iš verslininko su vartotoju sudarytų sutarčių ir apibrėžiančios sutartį, nagrinėjimo iš esmės tvarką ir apimtį. Tačiau ši sąvoka neapima sąlygų, kurios papildo pačią sutartinių santykių esmę apibrėžiančias sąlygas (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 32 punktą).

- 68 Pagal kredito sutartį paskolos davėjas iš esmės įsipareigoja perduoti paskolos gavėjui tam tikrą pinigų sumą, o pastarasis iš esmės įsipareigoja grąžinti šią sumą (paprastai su palūkanomis) pagal nustatytą grąžinimo grafiką. Taigi esminės prievolės pagal tokią sutartį yra susijusios su pinigų suma, kuri turi būti apibrėžta atsižvelgiant į nurodytą mokėjimo ir grąžinimo valiutą (2017 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Andriuc ir kt.*, C-186/16, EU:C:2017:703, 38 punktą).
- 69 Vis dėlto „pagrindinio dalyko“ ir „kainos“ sąvokų, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį, tikslios apimtys negali lemti „bendros kredito kainos vartotojui“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2008/48 3 straipsnio g punktą (2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 47 punktą). Taigi tai, kad skirtingų rūšių mokesčiai ar „komisinis mokestis“ įtraukiami į bendrą vartojimo kredito kainą, neturi lemiamos reikšmės siekiant nustatyti, ar šie mokesčiai yra priskiriami prie pagrindinių kredito sutarties prievolių.
- 70 Šiuo atveju sutarties sąlygos, dėl kurių, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo byloje C-84/19 teigimu, nebuvo atskirai derėtasi, yra susijusios su kitais, nei kapitalo grąžinimas ir palūkanos, vartotojui priskiriamais mokėjimais. Tai, be kita ko, yra sąlygos, susijusios su papildoma paslauga „Tavo paketas – specialus paketas“, komisiniu ir parengimo mokesčiais.
- 71 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į pagrindinėje byloje nagrinėjamos kredito sutarties pobūdį, nuostatas ir bendrą struktūrą, taip pat į faktines ir teises jos taikymo aplinkybes, šioje byloje turi įvertinti, ar nagrinėjamos sąlygos yra susijusios su paslaugomis, kurios yra esminis šios sutarties elementas, ir, konkrečiai kalbant, su paskolos gavėjo pareiga grąžinti jam paskolos davėjo suteiktą sumą.
- 72 Konkrečiai kalbant, aiškus ir suprantamas sąlygas galima laikyti priskirtinomis prie pagrindinio sutarties dalyko, nes skaidrumo reikalavimas, numatytas Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje, taip pat yra įtvirtintas šios direktyvos 5 straipsnyje, kuriame numatyta, kad rašytinės sutarties sąlygos „visada“ turi būti išdėstomos aiškiai, suprantamai. Pirmojoje iš šių nuostatų numatyto skaidrumo reikalavimo apimtis yra tokia pat kaip ir numatytojo antrojoje nuostatoje (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 36 punktą; taip pat 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 46 punktą).
- 73 Kadangi šioje direktyvoje nustatyta apsaugos sistema grindžiama idėja, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei verslininko, kiek tai susiję, be kita ko, su informacijos lygiu, šis skaidrumo reikalavimas turi būti suprantamas plačiai, t. y. kaip įpareigojantis ne tik tai, kad atitinkama sąlyga vartotojui būtų suprantama gramatiniu požiūriu, bet ir tai, kad šiam vartotojui taip pat būtų sudarytos sąlygos įvertinti, remiantis tiksliais ir suprantamais kriterijais, iš jos kylančias ekonomines pasekmes (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 50 punktą).
- 74 Taigi, siekiant įvertinti, ar nagrinėjamos sąlygos, susijusios su išlaidomis, kurias turi padengti vartotojas, patenka į pagrindinį sutarties dalyką, šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas byloje C-84/19 turi nustatyti, ar, atsižvelgiant į visas jam pateiktas reikšmingas faktines aplinkybes, įskaitant reklamą ir informaciją, kurią paskolos davėjas pateikė vykstant deryboms dėl paskolos sutarties, taip pat apskritai visas QJ pasirašytos vartojimo kredito sutarties sąlygas, vidutinis pakankamai informuotas ir protingai pastabus bei nuovokus vartotojas galėjo žinoti ne tik sumas, atitinkančias „parengimo mokestį“, „komisinių mokestį“ ir mokestį už finansinį produktą „Tavo paketas – specialus paketas“, bet ir įvertinti jam galimai reikšmingas ekonomines pasekmes (pagal analogiją žr. 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 47 punktą).
- 75 Žinoma, verslininkas neprivalo išsamiai nurodyti kiekvienos paslaugos, teikiamos vartotojui už sutarties sąlygose nurodytus mokesčius, kaip antai „komisinių mokestį“ ar „parengimo mokestį“, pobūdžio. Vis dėlto tam, kad būtų laikomasi skaidrumo pareigos, svarbu, kad faktiškai suteiktų paslaugų pobūdį būtų

galima pagrįstai suprasti arba nustatyti remiantis visa sutartimi. Be to, vartotojas turi turėti galimybę patikrinti, ar įvairūs mokesčiai arba įvairios už juos teikiamos paslaugos nesidubliuoja (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 43 punktas).

- 76 Nagrinėjamu atveju, kiek tai susiję su „parengimo mokesčiu“ ir „komisiniu mokesčiu“, QJ galėjo pagrįstai kelti klausimą tiek dėl paslaugų, kurias šiais mokesčiais buvo siekiama atlyginti, tiek dėl galimo jų sutapimo; tai byloje C-84/19 turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš tiesų, pirma, sutartyje buvo dvi sąlygos, nustatančios administravimo mokesčius: „parengimo mokestis“ ir „komisinis mokestis“, iš kurių matyti, kad tai yra už kredito suteikimą mokėtinos sumos.
- 77 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar mokesčiai, pavadinti „komisiniais mokesčiais“, pagal jų įprastą reikšmę Lenkijos teisėje galėjo reikšti, kad tai yra atlygis tokiam kredito tarpininkui, kaip tas, kuris dalyvavo sudarant QJ pasirašytą sutartį, ir ar tokiu atveju vartotojas negalėjo, priešingai, nei numatyta Direktyvos 2008/48 21 straipsnio b punkte, įvertinti, ar jis moka už verslininko, su kuriuo sudarė sutartį, paslaugas, ar už tarpininko paslaugas.
- 78 Tokiomis aplinkybėmis nėra užtikrinama, kad vartotojas bendrai suprastų savo mokėjimo pareigas ir šiuos mokesčius numatančių sąlygų ekonomines pasekmes.
- 79 Be to, dėl „kainos ir atlygio adekvatumo mainais suteiktoms paslaugoms ar [patiektoms] prekėms“ reikia pažymėti, kad iš suformuotos jurisprudencijos matyti, jog ši sąlygų, kurių galimo nesąžiningumo negalima vertinti, kategorija yra ribotos apimties, nes ji susijusi tik su numatytos kainos arba numatyto atlygio adekvatumu mainais teikiamoms paslaugoms ar tiekiamoms prekėms, o tokia išimtis gali būti paaškinama tuo, kad neegzistuoja jokios vertinimo skalės ar teisinio kriterijaus, kuriais būtų galima remtis ar vadovautis vykdant šio adekvatumo kontrolę (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 55 punktą; taip pat 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 34 punktą).
- 80 Atsižvelgdamas į šį siaurą aiškinimą Teisingumo Teismas yra patikslinęs, kad sąlygos, susijusios su atlygiu, kurį vartotojas turi mokėti paskolos davėjui arba kuris turi įtakos bendrai kainai, vartotojo turimam jam mokėti, iš principo nepriskirtinos prie šios antros sąlygų kategorijos, nebent jos susijusios su klausimu, ar sutartyje nustatytas atlygio ar kainos dydis yra adekvatus paskolos davėjo mainais teikiamai paslaugai (2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 56 punktas ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 35 punktas).
- 81 Kiek tai susiję su byloje C-84/19 nagrinėjamų sutarties sąlygų „adekvatumo“ vertinimu, t. y. ryšio tarp reikalaujamų mokėjimų ir paslaugos, už kurią jie mokami, vertinimu, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad minėtose sąlygose nenurodyta, su kokia paslauga buvo susiję „parengimo mokestis“ ir „komisinis mokestis“.
- 82 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Civilinio kodekso 385¹ straipsnio 1 dalis, kuria į Lenkijos teisę perkelta Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis dėl kainos ir atlygio adekvatumo patikrinimo, taikoma tik toms sąlygoms, kurios susijusios su pagrindiniu sutarties dalyku.
- 83 Kaip savo išvados 62 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, kadangi Civilinio kodekso 385¹ straipsnio 1 dalyje, kuria į Lenkijos teisę perkelta Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis, nustatyta siauresnė šioje Sąjungos teisės nuostatoje įtvirtintos išimties taikymo sritis, užtikrinant didesnę vartotojo apsaugą, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal ją leidžiama platesnė galimo sutarties sąlygų, patenkančių į šios direktyvos taikymo sritį, nesąžiningumo kontrolė.

- 84 Šiuo klausimu Direktyvos 93/13 8 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės gali priimti arba išlaikyti pačias griežčiausias SESV atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, siekdamas užtikrinti maksimalią vartotojo apsaugą. Tai atspindi minėtos direktyvos dvyliktoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtintą idėją, kad ja tik iš dalies ir minimaliai suderinami nacionalinės teisės aktai, susiję su nesąžiningomis sąlygomis.
- 85 Jurisprudencijoje Teisingumo Teismas yra nustatęs, kad nacionalinės teisės nuostata, kuria Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje nustatytai išimčiai taikoma siauresnė taikymo sritis, atitinka šioje direktyvoje numatytą vartotojų apsaugos tikslą (pagal analogiją žr. 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Condominio di Milano, via Meda*, C-329/19, EU:C:2020:263, 36 punktą).
- 86 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį ir trečiąjį klausimus byloje C-84/19 reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad vartojimo kredito sutarties sąlygoms, kuriomis vartotojui nustatomi kiti mokesčiai nei pagrindinio kredito grąžinimas ir palūkanų mokėjimas, netaikoma šioje nuostatoje numatyta išimtis, jeigu šiose sąlygose nenurodomas nei šių mokesčių pobūdis, nei paslaugos, kurias jais siekiama atlyginti, ir jeigu jos suformuluotos taip, kad vartotojas suklaidinamas dėl jam tenkančių pareigų ir dėl šių sąlygų ekonominių pasekmių, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl klausimo byloje C-222/19

- 87 Savo klausimu, į kurį reikia atsakyti galiausiai, byloje C-222/19 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės nuostata su nustatyta viršutine bendros kredito kainos, kuri gali būti nustatyta vartotojui ir į kurią gali būti įtrauktos išlaidos, susijusios su bendra paskolos davėjo ekonomine veikla, riba.
- 88 Pirmiausia iš Direktyvos 93/13 1 straipsnio 1 dalies matyti, kad ja siekiama suderinti valstybių narių nacionalinės teisės nuostatas, susijusias su nesąžiningomis sąlygomis sutartyse su vartotojais. Kaip matyti iš šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalies, siejamos su jos trylikta konstatuojamąja dalimi ir 3 straipsnio 1 dalimi, minėta direktyva siekiama nustatyti ne nacionalinės teisės nuostatų dėl jų galimo nepalankumo vartotojui kontrolę, o tik sutartyse su vartotojais esančių sąlygų, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, kontrolę (šiuo klausimu žr. 2019 m. balandžio 3 d. Sprendimo *Aqua Med*, C-266/18, EU:C:2019:282, 28 punktą).
- 89 Šiomis aplinkybėmis, siekiant byloje C-222/19 pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui naudingą atsakymą, prejudicinį klausimą reikia performuluoti taip, kad juo iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią vartotojui tenka kredito išlaidos be palūkanų, įskaitant paskolos davėjo ekonominės veiklos išlaidas, neviršijančias teisės aktuose nustatytos viršutinės ribos, gali būti laikoma nesąžininga, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.
- 90 Reikėtų priminti, kad pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu, pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą, dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.
- 91 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją šis teismas turi kompetenciją aiškinti Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje bei šios direktyvos priede pavartotą sąvoką „nesąžininga sąlyga“ ir pateikti kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba turi taikyti, vertindamas sutarties sąlygą pagal direktyvos nuostatas, turint omenyje tai, kad nacionalinis teismas, remdamasis minėtais kriterijais ir atsižvelgdamas į nagrinėjamo atvejo aplinkybes, turi priimti sprendimą dėl tam tikros sutarties sąlygos konkretaus kvalifikavimo. Remiantis tuo, darytina išvada,

kad Teisingumo Teismui pakanka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti gaires, į kurias jis turi atsižvelgti, kai vertina aptariamą sąlygą nesąžiningumą (2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 92 Ryškaus neatitikimo, atsiradusio dėl sąlygų, kuriose vartotojui numatyti kiti mokesčiai nei palūkanos, nagrinėjimas negali apsiriboti kiekybinio pobūdžio ekonominiu vertinimu, pagrįstu, pirma, bendros sandorio, kuris yra sutarties dalykas, sumos ir, antra, pagal šią sąlygą vartotojui priskirtų išlaidų palyginimu. Iš tiesų Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad ryškus neatitikimas gali atsirasti vien dėl to, kad pakankamai rimtai kenkiama teisei padėčiai, kurioje vartotojas, kaip nagrinėjamos sutarties šalis, atsiduria dėl taikomų nacionalinės teisės nuostatų, nesvarbu, ar tai pasireiškia teisių, kurių pagal šias nuostatas jam atsiranda iš šios sutarties, turinio apribojimu, trukdymu jas įgyvendinti arba nacionalinės teisės nuostatose nenumatytos papildomos pareigos jam nustatymu (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kiss ir CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 51 punktą)
- 93 Dėl klausimo, kokiomis aplinkybėmis atsiranda toks neatitikimas, „nepaisant sąžiningumo reikalavimo“, Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į Direktyvos 93/13 šešioliktą konstatuojamąją dalį, savo jurisprudencijoje nurodė nacionaliniams teismams patikrinti, ar verslininkas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, kad vartotojas po derybų sutiks su tokia sąlyga (2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Profi Credit Polska*, C-419/18 ir C-483/18, EU:C:2019:930, 55 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 94 Šiuo atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal nacionalinę teisę į su kredito suteikimu susijusias išlaidas jau yra įtrauktos verslininko ekonominės veiklos vykdymo išlaidos.
- 95 Taigi dėl vartotojui nustatytos kredito kainos be palūkanų, kuriai pagal nacionalinės teisės aktus yra nustatyta viršutinė riba, vis dėlto gali atsirasti ryškus neatitikimas, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, nors tokia kaina ir būtų žemiau šios ribos, jei mainais suteiktos paslaugos pagrįstai nebūtų susijusios su paslaugomis, suteiktomis sudarant arba administruojant kredito sutartį, arba jeigu sumos, kurias vartotojas turi sumokėti kaip paskolos suteikimo ir administravimo mokesčius, būtų aiškiai neproporcingos, palyginti su paskolos dydžiu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į kitų sutarties sąlygų poveikį, kad nustatytų, ar dėl šių sąlygų atsiranda ryškus teisių ir pareigų neatitikimas paskolos gavėjo nenaudai.
- 96 Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į skaidrumo reikalavimą, kylantį iš Direktyvos 93/13 5 straipsnio, negalima teigti, kad verslininkas, skaidriai veikdamas, galėjo pagrįstai tikėtis, jog po derybų su vartotoju vartotojas sutiks su tokia sąlyga.
- 97 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dėl sutarties sąlygos, susijusios su kredito išlaidomis be palūkanų, pagal kurią šios išlaidos yra mažesnės už teisės aktuose nustatytą viršutinę ribą ir pagal kurią vartotojui perkeliama paskolos davėjo ekonominės veiklos išlaidos, gali atsirasti ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai, jeigu vartotojas turi atlyginti neproporcingas išlaidas, palyginti su gautomis paslaugomis ir paskolos suma, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 98 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB, 3 straipsnio g punktas ir 22 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos nacionalinės teisės aktų dėl vartojimo kredito nuostatos, nustatančios didžiausios kredito išlaidų be palūkanų sumos, kurią gali tekti padengti vartotojui, apskaičiavimo būdą, net jeigu šis apskaičiavimo būdas leidžia verslininkui priskirti vartotojui dalį bendrųjų išlaidų, susijusių su verslininko ekonomine veikla, jeigu tokiomis minėtų teisės aktų nuostatomis dėl didžiausios sumos nepažeidžiamos šia direktyva suderintos taisyklės.
2. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, iš dalies pakeistos 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES, 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį patenka sutarties sąlyga, pagal kurią kredito išlaidos be palūkanų nustatomos pagal nacionalinės teisės aktuose dėl vartojimo kredito nustatytą viršutinę ribą, kai šiuose teisės aktuose numatyta, kad kredito išlaidų be palūkanų dalis, viršijanti šią ribą ar bendrą kredito sumą, nėra mokėtina.
3. Direktyvos 93/13, iš dalies pakeistos Direktyva 2011/83, 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad vartojimo kredito sutarties sąlygoms, kuriomis vartotojui nustatomi kiti mokesčiai nei pagrindinio kredito grąžinimas ir palūkanų mokėjimas, netaikoma šioje nuostatoje numatyta išimtis, jeigu šiose sąlygose nenurodomas nei šių mokesčių pobūdis, nei paslaugos, kurias jais siekiama atlyginti, ir jeigu jos suformuluotos taip, kad vartotojas suklaidinamas dėl jam tenkančių pareigų ir dėl šių sąlygų ekonominių pasekmių, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
4. Direktyvos 93/13, iš dalies pakeistos Direktyva 2011/83, 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dėl sutarties sąlygos, susijusios su kredito išlaidomis be palūkanų, pagal kurią šios išlaidos yra mažesnės už teisės aktuose nustatytą viršutinę ribą ir pagal kurią vartotojui perkeliama paskolos davėjo ekonominės veiklos išlaidos, gali atsirasti ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai, jeigu vartotojas turi atlyginti neproporcingas išlaidas, palyginti su gautomis paslaugomis ir paskolos suma, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Parašai.